

Pred 60 leti slovenska zastava na vrhu Triglava

Kako sta dva alpinista proslavila konec II. svetovne vojne

✉ Tanja Peterlin - Neumaier
📁 arhiv Mira Dermelj

V pismu, ki mi ga je poslal moj mali stric Mire Dermelj v zahvalo za čestitke k njegovi 90-letnici - obhajal jo je 2. 12. 2004 na svojem domu pri Solothurnu v Švici - me je čakalo presenečenje. V kuverti so bile poleg ljubeznivih vrstic tudi kopije fotografij s plezalnega vzpona na vrh Triglava z že zdavnaj pokojnim prijateljem Karlom Koreninijem (17. 11. 1906 - ? 8. 1975)¹ 20. maja 1945. In vprašanje: kam z njimi? Fotografije so preživele več selitev, pri katerih se je večina stričevega planinskega gradiva izgubila, in se obdržale, da nam danes pričajo o podvigu, ki sta ga vrla plezalca napravila iz navdušenja nad koncem druge svetovne vojne in nemške okupacije. Pozanimala sem se pri Franciju Savencu² in Janezu Bizjaku³ in od obeh dobila odgovor, da so fotografije zgodovinsko pomembne in da naj gredo v muzej. Drugi me je opozoril na bližajočo se 60-letnico in predlagal, da se jo zaznamuje s člankom v Planinskem vestniku.

Prijateljstvo Dermelja in Koreninja

Po končanem študiju kemije v Ljubljani, strokovnem izpopolnjevanju v Heidelbergu in odsluženju vojaškega roka je Mire Dermelj 1. 1. 1941, tri mesece pred napadom nemških in italijanskih sil na Jugoslavijo, nastopil svojo prvo službo v jeseniški železarni kot obratovodja laboratorija za preiskavo materiala. Ker je že od mladih nog rad in pogosto zahajal v gore, se je

Karel Korenini,
šestdesetletnik¹

Mire Dermelj,
devetdesetletnik

v železarni, v kateri je bilo zaposleno veliko odličnih gornikov in plezalcev, hitro sprijateljil z njimi in se jim pridruževal na njihovih gorskih podvigih ter tudi sam začel plezati. Posebno dobro prijateljstvo se je razvilo med njim in osem let starejšim Karlom Koreninijem, strokovno in človeško izredno kompetentnim vodjo konstrukcijskega oddelka, vsestransko spretnim in uspešnim organizatorjem ter izvrstnim plezalcem. Sam ga opisuje takole: »S Koreninijem sem napravil svojo prvo plezalno turo 9. 8. 1942, severno steno Triglava po Nemški smeri. Z njim so me družili sorodna miselnost, poštenje in nenehna pripravljenost pomagati človeku v kakršnih koli težavah ... to je takrat zelo veliko pomenilo, saj sem tudi jaz bil tako rekoč na Jescinah novinec in mi je tovarišstvo s Koreninijem zelo veliko pomenilo. Verjetno me je tudi iz navedenih vzrokov vzljubil in ponudil, da se z njim navežem pri plezanju prek severne stene! Draga Tanja, saj si verjetno ne moreš predstavljati, pred vstopom v steno navezan na življenje in smrt, s soudeležencem pri plezanju! Zaupanje in razumevanje in še in še ... kaj vse. Naj še omenim, da mi je Karl K. dal na moji fantovščini - večer pred poroko 21. 12. 1948 - lepo dari-

¹ Janez Krušič, *Medja in Korenini - šestdesetletnika*, Planinski vestnik, 66, 1966, str. 474.

² Glavni urednik spletnih strani Gore ... ljudje, www.planid.org.

³ Direktor Triglavskega narodnega parka.

lo – kompletne postelje s širokimi žimnicami – češ, na ožjih se ne da spatil!»⁴

Okupirane Jesenice

Ker je okupator z izdelki iz železarne zadovoljeval svoje vojne potrebe, je poskrbel, da je ta še naprej obratovala – seveda pod drugim vodstvom – in obdržala večino zaposlenih. Da bi se sprostiti in ušli mučnemu vzdušju vsakdanjega življenja, politični in osebni nesvobodi ter samovolji in nasilju gestapa, so gorniki tako pogosto, kot so mogli, zahajali v gore – očitno jim nova nacistična oblast tega ni preprečevala – poleti na plezalne, pozimi pa tudi na smučarske ture. V gorski naravi, v stenah bližnjih vrhov so se počutili proste in varne – lahko so se pogovarjali brez nevarnosti izdaje -, tu so črpali moč in upanje na čim prejšnji konec nasilja. A leta so tekla. Ko se je vojna končno bližala koncu, so začeli Nemci, Avstrijci in njihovi slovenski somišljeniki bežati v Avstrijo. Dermelj je pripovedoval: »Meni je en oficir (bil sem tolmač) Nemec rekel, da če partizani ne bodo pustili, da se vojska umakne redno brez ovir, bodo s preostalim orožjem zbrisali Jesenice ... Po privoljenju so pa en cel dan in več Nemci streljali topovsko municijo prek streh kraja Jesenic tja v Mežakljo ... Bilo je grozno, ker nismo vedeli, če bodo vse granate frčale prek streh ...! Vsa 'elita' Nemcev, direktorji, oficirji, tudi somišljeniki domačini so izginili čez noč.«⁴ To se je zgodilo v začetku maja 1945.

Izropan Aljažev dom

Navdušena, da je bilo konec grozot vojne, sta se Korenini in Dermelj spontano odločila, da napravita svojo prvo povojno turo na vrh Triglava, da tudi našemu sivemu očaku sporočita veselo vest. V soboto popoldne, 19. maja, sta se po končani službi ob lepem sončnem vremenu tako kot na drugih izletih s kolesi odpeljala z Jesenic v Vrata. Za popotnico sta imela s seboj le nekaj kruha, fižolovo solato in čutarico čaja. Na kaj boljšega, recimo klobaso ali kos slanine, si v tistih časih še pomisliti nista upala. Koreni-

Karel Korenini pred vhodom v Aljažev dom: v levici drži ravnokar sneto tablo z napisom »Aliasch Haus«, na glavi ima star zarjavel preluknjan lavor, v roki desnice stegnjene v hitlerjanski pozdrav pa mrtvo podgano.

ni je vtaknil v svoj nahrbtnik še zastavo trobojnico, ki so jo pred vojno v hiši, v kateri je stanoval, razobešali ob prazničnih dnevih. V nekem skritem kotičku je preživela okupacijo. V Vratih sta naletela na popolnoma izropani Aljažev dom. Šipe na oknih so bile razbite, od opreme je izginilo vse: žimnice, odeje, kuhinjski pribor ... Nad vhodom v dom ju je zbodla v oči lesena tabla z nemškim napisom »Aliasch Haus«. Urno sta jo snela. Dermelj je kot vesten fotograf s svojim primitivnim fotoaparatom Voigtländer-Pronton, ki ga je pred vojno kupil v Nemčiji, posnel prijatelja pri odnašanju table. »V poudarek 'slovesnega obreda' in v izraz zadovoljstva in sreče in zmagoslavja ob koncu nepopravljivih grozot vojne in gestapovskega terorja v Sloveniji nosi prijatelj Korenini v zasmeh nemške vojaške sile 'čelado' na glavi, star zarjavel preluknjan lavor, v desnici stegnjeni v pozdrav H[eil] H[itler] pa mrtvo podgano, ki sva jo našla v kuhinji doma, ob spremljavi prdcev in 'krika' – NIKOLI VEČ – ki so odmevali od severnega oste-

⁴ Mire Dermelj, pismo avtorici, 16. 2. 2005.

Karel Korenini z zastavo na strehi Aljaževega stolpa

nja Triglava prek LUKNJE v ZADNJIČO tja do TRENTE!⁴ Tablo je nato odnesel za kočo in jo nekje v grmovju strl v trske.

Prva tura v svobodi – na Triglav!

Po na slami prespani noči ju je v nedeljo zjutraj pozdravilo prekrasno vreme, ki se ves dan ni skazilo. Ob petih sta krenila proti severni Triglavski steni, pod katero sta ob bornem zajtrku kratko počila, in ob sedmih vstopila v Slovensko smer. Ta plezarija je bila nekaj posebnega. Ne prvič ne zadnjič se nista skupaj ali z drugimi prijatelji povzpela po tej smeri čez steno, a prvič v življenju sta imela s seboj neobičajen tovor: zastavo trobojnico, pritrjeno na 3-4 metre dolg smrekov drog. Za vsak raztežaj plezalne vrvi sta si ga podajala iz roke v roko, in to je bilo

izredno zamudno. Ker je bilo v steni še mnogo snega, nista obula plezalk, temveč čevlje, okovane s trikuni, to je nazobčanimi žebliji, ki so jima tega dne dobro služili. Po treh urah in pol zelo prijetnega plezanja, med katerim sta uživala lepe poglede na zasnežena gorska pobočja in sive skalnate vršace, ki so štrleli iz njih, sta izstopila iz stene prek Frelihove prečnice nad Zimmer-Jahnovno smerjo. Pot sta nadaljevala čez ledenik prek severnega grebena Triglava (smer Eitner-Pichl) na sam vrh.

Slovenska zastava na Aljaževem stolpu

Ob 13. uri (20. maja 1945) sta izobesila zastavo na Aljaževem stolpu, da bi naznanila Julijcem in sosednjim gorovjem, da so spet slovenski. Prevezela ju je nepopisna radost; vriskala in prekipevala sta od sreče, da jima je podvig uspel, da na vrhu stolpa, obdanega s pol metra globokim snegom, plapolala slovenska zastava. Zahvaljevala sta se vremenu za naklonjenost, za modro nebo z nekaj belimi oblaki in za toplo spomladansko sonce, v siju katerega sta se za nekaj kratkih trenutkov lahko prepustila opojnosti in miru gorskega sveta. Z očmi sta vsrkala lepote okoli sebe, Dermelj pa je s fotoaparatom posnel njuno dejanje. V upanju, da bo zastava vsaj nekaj dni ostala na svojem mestu in kljubovala visokogorskemu vremenu, sta pohitela nazaj v dolino. Za sestop s Kredarice čez Prag do Aljaževega doma sta potrebovala dve uri in pol in bila še pred policijsko uro doma na Jesenicah.⁵ ●

⁵ Po zapiskih iz dnevnika Mireta Dermelja za leto 1945.

